



วารสาร นาคบุตรปริทรรศน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

NARBHUTPARITAT JOURNAL

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2564 Vol. 13 No. 2 May - August 2021

Received: February 21, 2020

Revised: July 7, 2021

Accepted: August 19, 2021

พื้นที่วัฒนธรรมของแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

Cultural Area of Burmese Migrant Workers in Surat Thani Province

สมทรง นุ่มนวล*

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

พรพันธุ์ เขมคุณาศัย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ชวน เพชรแก้ว

394 หมู่ 2 ตำบลท่าทองใหม่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84160

สุทธิพร บุญมาก

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author) E-mail: somsong@sru.ac.th

Somsong Numnuan*

Faculty of Humanity and Social Sciences, Suratthani Rajabhat University

Pornpan Kemkunasai

Faculty of Humanity and Social Sciences, Thaksin University

Choun Phetkeaw

394 Moo 2 TambolTatongAmpurKanchanadit, Suratthani 84160

Suttiporn Bunmak

Faculty of Humanity and Social Sciences, Thaksin University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประกอบสร้างพื้นที่วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ด้านศาสนาและความเชื่อของแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและเก็บข้อมูลภาคสนาม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยแรงงานข้ามชาติชาวพม่า ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ให้ข้อมูลทั่วไปจำนวน 55 คน ใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ผลการวิจัยพบว่า ประการแรก แรงงานข้ามชาติชาวพม่าประกอบสร้างพื้นที่วัฒนธรรมขึ้นในจังหวัด สุราษฎร์ธานี 4 ด้าน 1) ด้านอาชีพ 2) ด้านศาสนาและความเชื่อ 3) ด้านนันทนาการและ 4) ด้านการสร้างเครือข่าย ประการที่สอง แรงงานข้ามชาติชาวพม่าแสดงอัตลักษณ์ด้านศาสนาและความเชื่อใน 4 ลักษณะได้แก่ 1) สร้างเจดีย์สถาปัตยกรรมแบบพม่า 2) ทำบุญ 3) นับถือันต์ และ 4) แต่งกายแบบชาวพม่า การสร้างพื้นที่วัฒนธรรมและแสดงอัตลักษณ์ความเป็นพม่าดังกล่าวเป็นการรักษาและสืบสานเพื่อการดำรงไว้ซึ่งความเป็นชาวพม่าในพื้นที่ข้ามแดน

คำสำคัญ: พื้นที่วัฒนธรรม; อัตลักษณ์แรงงานพม่า; แรงงานข้ามชาติชาวพม่าในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

Abstract

This research aimed to study the construction of cultural areas and the religious identity and beliefs of the Burmese migrant workers in Surat Thani Province. This qualitative study collected data from relevant documents, the fieldwork and the informant group consisted of 55 Burmese migrant workers, experts and general informants, using the purposive method of selecting informants and presenting the results of the data analysis by descriptive analysis. The research findings indicate that, firstly, the Burmese migrant workers construct cultural areas in Surat Thani Province in four aspects: 1) occupation 2) religion and beliefs 3) recreational activities and 4) networking. Secondly, Burmese migrant workers represent their beliefs and religious identity in four features, such as 1) building pagodas in Burmese architectural style 2) making merit 3) showing respect to “Nat” (god-like spirits) and 4) dressing in Burmese style. Creating a cultural area and showing Burmese identity is a way to preserve and Continuing to maintain the Burmese identity in the cross-border area.

Keyword: cultural areas; Burmese labor identity; Myanmar migrant workers in Surat Thani

บทนำ

วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของกลุ่มคนมีลักษณะอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมทั้งที่ต่างกันและคล้ายคลึงกัน แต่ละกลุ่มวัฒนธรรมพยายามธำรงรักษา ปรับเปลี่ยน ประยุกต์ใช้และสืบสานถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง วัฒนธรรมเป็นฐานในการพัฒนาสังคมมีองค์ประกอบเปรียบเทียบเหมือนเจดีย์ คือ ส่วนฐานเจดีย์ ส่วนกลางและส่วนยอดเจดีย์ ฐานเจดีย์คือวัฒนธรรมที่มีความสำคัญมาก หากฐานมั่นคงโครงสร้างทั้งหมดจะมั่นคง (Wasee, 2004, p. 28) วัฒนธรรมมีองค์รวมซับซ้อนที่ต้องมีพื้นที่ในการปฏิบัติการ เมื่อกลุ่มวัฒนธรรมใดตกอยู่ในวงล้อมของวัฒนธรรมอื่น ก็จะพยายามรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity) ของตนไว้ เพื่อแสดงความเป็นตัวตนและเพื่อต่อรอง ความเป็นพลเมืองทางวัฒนธรรม (Cultural Citizen) ช่วยเปิดพื้นที่และสร้างตัวตนในพื้นที่ใหม่ เช่น คนมลายูในภาคใต้ของไทย คนไทยรัฐกลันตันในมาเลเซีย คนไทยในสหรัฐอเมริกา คนเวียดนามในสหรัฐอเมริกา คนจีนในมาเลเซีย เป็นต้น เพราะฉะนั้นการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม (Cultural of Space) จึงเป็นปรากฏการณ์ที่กลุ่มชนต่างก็ต้องมีเพื่อการ



ปฏิบัติการ แสดงตน อนุรักษ์ สืบสาน ต่อยอดวัฒนธรรมเพื่อความอยู่รอดของกลุ่มและเป็นกลไกการต่อรองเพื่อความอยู่รอดในพื้นที่ที่เข้ามาอาศัยอยู่ (Ganjanapan & Samnieng, 2014, p. 15)

โลกาภิวัตน์ได้ก่อให้เกิดการไหลเวียนข้ามชาติข้ามพรมแดนมากขึ้น โดยมีการเคลื่อนย้ายที่สำคัญ 5 ประเภท ได้แก่ ผู้คน (Ethnoscape) สื่อสารมวลชน (Mediascapes) เทคโนโลยี (Technoscapes) เงินตรา (Financescapes) และอุดมการณ์และความคิด (Ideoscapes) การเดินทางของผู้คนจะก่อให้เกิดการสร้างสนามสังคมวัฒนธรรมขึ้นในพื้นที่ข้ามแดนเกิดการสถาปนาชุมชนข้ามถิ่น (Appadurai, 1996, P. 80) ความต้องการตอบสนองลัทธิทุนนิยมส่งผลให้มีการอพยพโยกย้ายแรงงานข้ามชาติพร้อมกับการเคลื่อนไหลทางสังคมวัฒนธรรมข้ามพรมแดนรัฐชาติอย่างรวดเร็ว ทำให้พื้นที่และผู้คนกลายเป็นพื้นที่ของการต่อสู้ (Contrasted Terrain) เพื่อแย่งชิงอำนาจและความมีตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งสร้าง ขยายและแย่งชิงพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชนกลุ่ม (Santasombat, 2008, P. 3) การย้ายถิ่นข้ามแดนของแรงงานข้ามชาติเข้ามาในประเทศไทย เป็นความต้องการหารายได้เพื่อความอยู่รอดที่เกิดจากตัวแรงงานและความต้องการแรงงานของประเทศปลายทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานบางประเภทที่เรียกว่า 3D ได้แก่งานที่ใช้ความรู้ต่ำ อันตรายสูง (Danger) งานหนักยากลำบาก (Difficult) และงานสกปรก (Dirty) (Chalamwong, 2007, pp. 1-2) นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 19 เป็นต้นมาประเทศไทยเริ่มประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานกลุ่มไม่มีฝีมือ และกึ่งฝีมือในภาคอุตสาหกรรมและครัวเรือน สังคมไทยเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) ในขณะที่ประชากรในวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง (Office of the National Economics and Social Development Council, 2016, p.18) แรงงานพม่าข้ามพรมแดนเข้ามาทำงานในประเทศไทยมากขึ้นทุกปี โดยมีมากถึงร้อยละ 77 (Foreign Workers Administration Office, 2016, P.137) แรงงานข้ามชาติจากพม่าเข้ามาทำงานในภาคใต้มากกว่าร้อยละ 80 เมื่อเทียบกับแรงงานข้ามชาติลาวและกัมพูชา เข้ามาทำงานในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีในรอบ 5 ปี มากกว่าร้อยละ 95 (Foreign Workers Administration Office, 2018)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม พบว่า การย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติจะมีความผูกพันกับถิ่นฐานบ้านเกิดและวิถีชีวิตดั้งเดิม และความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ แรงงานข้ามชาติชาวพม่าที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยสร้างพื้นที่วัฒนธรรมและแสดงอัตลักษณ์ผ่านความสนใจในพุทธศาสนา รักษาประเพณีดั้งเดิมและความเชื่อดั้งเดิม และมีการผลิตประวัติศาสตร์ของการตั้งถิ่นฐานในชุมชน ผลิตกิจกรรมทางวัฒนธรรมร่วมกันผ่านพุทธศาสนาอย่างเห็นได้ชัด (Ek-iam, 2019, p. 14; Opap, Worasit, Kaewnet, Topinjai, & Prapatthong, 2006, Abstract) มีการจัดวางตัวตนต่อการและการสร้างพื้นที่ให้ตัวเองดำรงอยู่ มีการเชื่อมต่อกับประเทศต้นทางอย่างเข้มข้น ผ่านพื้นที่ทางศาสนา และขยายขอบเขตการรับรู้การมีอยู่ของพวกเขา (Sophaphon, 2019, pp. 95-112) สร้างความผูกพันต่อท้องถิ่นเดิมผ่านสัญลักษณ์ทางพื้นที่ศาสนาเชื่อมต่อเข้ากับพื้นที่ใหม่ ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงในสำนึกทางชาติพันธุ์ นำมาซึ่งการปรับความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมระหว่างผู้อพยพกับคนท้องถิ่น (Phokapanichwong, 2013, pp. 614-625) ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และแสดงตัวตนท่ามกลางการเป็นคนชายขอบในสังคมไทย ช่วยให้เปลี่ยนผ่านชีวิตจากคนไร้รัฐ ไร้ตัวตน นำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์และความหมายใหม่ที่ช่วยให้พวกเขาสามารถใช้ในการต่อรอง การประกอบสร้างวัฒนธรรมดังกล่าวถือเป็นการช่วงชิงพื้นที่รูปแบบหนึ่ง (Samnieng, 2016, pp. 2-5) ทางสังคม ส่วนการแสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแรงงานข้ามชาติ พบว่าส่วนใหญ่ปฏิบัติการควบคู่กับการประกอบสร้างพื้นที่วัฒนธรรม อัตลักษณ์ชุมชนที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมีหลายความหมาย เช่น กรณี “ภูมิซรอล” กับพัฒนาการการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนชายแดน มีพัฒนาการ จากชุมชนหมู่บ้าน “คนไทยไม่รักชาติ เป็นคนไทยหัวใจเขมร” สู่ “ชุมชนภูมิซรอล” และนิยามอัตลักษณ์ “เป็นคนไทยรักชาติ” ในที่สุด (Raleuk, 2013, Abstract) ส่วนพวกชาวทมิฬในประเทศศรีลังกาได้ดำเนินการแบ่งแยกดินแดนจากรัฐบาลพวกสิงหล มีสาเหตุความขัดแย้งมาจากความแตกต่างด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อและวิถีชีวิต ซึ่งมีอัตลักษณ์เฉพาะที่ยากต่อการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมระหว่าง 2 กลุ่มชาติพันธุ์ (Narasaj, 2005, pp. 79 - 108) ในส่วนอัตลักษณ์ทางศาสนา พบว่าแรงงานข้ามชาติชาวพม่าใช้ชีวิตในการปฏิบัติธรรมร่วมกันประกอบกิจกรรมความดี



เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพม่า ใช้พุทธศาสนาในการพัฒนาคุณภาพชีวิต (Satiwaro, Hongtong, Boonyama, Warinto, & Chea-earb, 2018, pp. 1217-1223) การปฏิบัติการสร้างพื้นที่และแสดงอัตลักษณ์ในบริบทพื้นที่ใหม่ของแรงงานข้ามชาติ ทำให้พวกเขามีตัวตนและมีพื้นที่ในสังคม ผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบจากผลงานวิจัยดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการศึกษาพื้นที่วัฒนธรรมของแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

สุราษฎร์ธานีเป็นหนึ่งในแปดจังหวัดที่มีแรงงานข้ามชาติชาวพม่ามากที่สุด (Jamrasridthirong, Panphung, Holamyong, Jamjan, Apipornchaisakul & Kaikeaw, 2016 pp. 59) เป็นจังหวัดศูนย์กลางเชื่อมระหว่างภาคใต้ตอนบนกับภาคใต้ตอนล่าง และเชื่อมโยงกับทะเลฝั่งอันดามันและฝั่งอ่าวไทย มีเครือข่ายการคมนาคมทั้งทางน้ำ ทางบกและทางอากาศ เป็นจังหวัดที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว เป็นแหล่งผลิตพืชเศรษฐกิจสำคัญของภาคใต้ ได้แก่ ปาล์มน้ำมัน ยางพารา สินค้าทางทะเล สินค้าอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว (Phetkeaw, 2017, p. 85) การขยายตัวทางเศรษฐกิจทำให้มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นในภาคเกษตรและอุตสาหกรรม แรงงานข้ามชาติชาวพม่าจึงย้ายถิ่นเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมาก โดยรับจ้างทำงานภาคเกษตร เช่น ทำสวนยางพารา สวนปาล์มน้ำมัน ประมง และโรงงานอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่พักอาศัยกันเป็นครอบครัวเฉพาะกลุ่มแรงงานข้ามชาติชาวพม่าด้วยกันในบริเวณโรงงานหรือที่พักที่นายจ้างจัดไว้ให้ หากเป็นแรงงานรับจ้างในภาคเกษตรมักจะพักอาศัยอยู่ในสวนของนายจ้าง หรือเช่าที่พักบริเวณใกล้เคียงกับพื้นที่ที่รับจ้างทำงาน เพื่อความสะดวกในการทำงานไม่ต้องเสียเวลาเดินทาง การเข้ามารับจ้างทำงานของแรงงานข้ามชาติชาวพม่าดังกล่าว ได้นำพาวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีพุทธศาสนาและความเชื่อเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิต (Tinong, 2008, pp. 282-284) ตัวตน (Identity) มาด้วย ชาวพม่าถูกหล่อหลอม (Socialization) มีพุทธศาสนาเป็นอัตลักษณ์ (Somboon, 2010, pp. 19-21) ในขณะที่พุทธศาสนาของชุมชนชาวไทยอยู่ในภาวะสั่นคลอน (Please see the additional information in “The Challenging Problem in Globalisation by Visalo, 2003 pp. 472-495) บทบาทของวัดถูกลดความสำคัญ พุทธศาสนิกชนในพื้นที่ห่างเหินจากวัด ในทางตรงกันข้ามแรงงานข้ามชาติชาวพม่ายังคงมีวิถีชีวิตดั้งเดิมผูกพันกับพุทธศาสนาและความเชื่อ

ปรากฏการณ์สำคัญด้านวัฒนธรรมเกี่ยวกับศาสนาของแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ การก่อสร้างเจดีย์แบบพม่าขึ้นในวัดและสำนักสงฆ์ เช่น วัดคลองตาลในพื้นที่อำเภอเวียงสระ วัดโมกษธรรมาราม (ดอนเกลี้ยง) และวัดโพธิ์หวายในพื้นที่อำเภอเมือง วัดศรีวิชัยาราม และสำนักสงฆ์ถ้ำบ่อน้ำทิพย์ อำเภอกาญจนดิษฐ์ สำนักสงฆ์เขากลอย อำเภอดอนสัก วัดมูลเหล็ก อำเภอนาหวาง เป็นต้น เจดีย์แบบพม่าส่วนใหญ่ก่อสร้างในช่วง 3-5 ปีที่ผ่านมา Jo (Interview, July 22, 2018; Samupan, interview, May 25, 2016; Changmong, interview, June 2, 2017) ปรากฏการณ์ดังกล่าวนำไปสู่การตั้งคำถามว่าแรงงานข้ามชาติชาวพม่าประกอบสร้างพื้นที่วัฒนธรรมและแสดงอัตลักษณ์เรื่องใดบ้าง อย่างไร เพื่อคนในสังคมพหุวัฒนธรรมได้เรียนรู้และเข้าใจในการอยู่ร่วมกันในบริบทของความหลากหลายทางวัฒนธรรมท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงแห่งยุคสมัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการประกอบสร้างพื้นที่วัฒนธรรมของแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. ศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านศาสนาและความเชื่อของแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในจังหวัด

สุราษฎร์ธานี

ระเบียบวิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างโดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive) จำนวน 55 คน จำแนกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักคือแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 25 คน 2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญคือ กลุ่มนักวิชาการ พระสงฆ์หรือผู้รู้ที่มีความรู้เรื่องพื้นที่วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ด้านศาสนาและความเชื่อของแรงงานข้าม



ชาติชาวพม่าในจังหวัดสุราษฎร์ธานีจำนวน 14 คน และ 3) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไปคือ คือกลุ่มนายจ้างของแรงงานข้ามชาติชาวพม่า ผู้นำชุมชนและประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 16 คน

การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนามนำมาয়ร่างเครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation)

2. นำเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างนำมาวิเคราะห์ ยกร่าง และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ

3. ได้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมดังนี้

3.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ใช้สัมภาษณ์การประกอบสร้างพื้นที่วัฒนธรรมของแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในจังหวัดสุราษฎร์ธานีพื้นที่อำเภอเวียงสระในประเด็นที่กำหนดตามวัตถุประสงค์และขอบเขตเนื้อหา ด้านอาชีพและการบริโภค พื้นที่ด้านอาชีพและการบริโภค พื้นที่ด้านศาสนาและความเชื่อ พื้นที่ด้านนันทนาการ พื้นที่ด้านการสร้างเครือข่าย และอัตลักษณ์ด้านพุทธศาสนาและความเชื่อของแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในด้านการสร้างเจตีย์ การทำบุญ การนับถือันต์ และการแต่งกาย วัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรมที่กระทำตามหลักความเชื่อและตามหลักของพุทธศาสนาของแรงงานข้ามชาติชาวพม่า และแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ใช้สัมภาษณ์แบบปลายเปิดเกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ อาชีพ ปรากฏการณ์วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมตามหลักความเชื่อตามหลักของพุทธศาสนา

3.2 แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ใช้สังเกตปรากฏการณ์การประกอบสร้างพื้นที่วัฒนธรรมของแรงงานข้ามชาติชาวพม่า และแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ใช้สังเกตวิถีชีวิตและบริบทการประกอบสร้างพื้นที่วัฒนธรรมของแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและอัตลักษณ์ด้านพุทธศาสนาและความเชื่อ

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ตามความหมายของความเที่ยงตรง หมายถึงคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่สร้างขึ้นเพื่อใช้วัดคุณลักษณะพฤติกรรม เนื้อหาสาระครอบคลุม ถูกต้อง ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ผู้วิจัยทดสอบคุณภาพของเครื่องมือตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยนำเครื่องมือทั้งแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างนำมาวิเคราะห์ ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ ดำเนินการสร้างเครื่องมือเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัย

4. กระบวนการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการกระบวนการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์และสังเกต กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม บันทึกเสียงระหว่างดำเนินการสัมภาษณ์ จัดระเบียบรวบรวมข้อมูลโดยการถอด เทปการสัมภาษณ์ นำข้อมูลมาแยกประเภท จัดหมวดหมู่และสรุปสาระตามวัตถุประสงค์และขอบเขตเนื้อหาการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลจากการประมวลสาระสำคัญเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกต มาวิเคราะห์เชื่อมโยงประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์และขอบเขตเนื้อหา ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลใช้วิธีตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธี Investigator Triangulation โดยนำข้อมูลไปให้ผู้ให้ข้อมูลและสอบถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีกครั้งเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงและใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) แสวงหาความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน และเก็บข้อมูลเพิ่มตามขอบเขตเนื้อหา ต่อจากนั้นเรียบเรียงรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)



สรุปผลการวิจัย

พื้นที่วัฒนธรรมของแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

1. การประกอบสร้างพื้นที่วัฒนธรรมของแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในจังหวัดสุราษฎร์ธานี แรงงานข้ามชาติชาวพม่าที่เข้ามาทำงานในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์มอญและชาติพันธุ์พม่ามาจากเมืองมะละแหม่งและจากเมืองทวายในประเทศพม่า ถิ่นสัญชาติพม่าผ่านเข้ามาทางด้านจังหวัดระนองและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ Jo. (Interview, 15 March, 2018) แรงงานข้ามชาติชาวพม่าได้นำพาความทรงจำจากเหง้าประวัติศาสตร์ชาติและประสบการณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่ม เช่น ศาสนา ความเชื่อ ประเพณี อาหาร และวิถีชีวิตมาประกอบสร้างพื้นที่วัฒนธรรมขึ้นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่

1) ด้านอาชีพและการบริโภค เป็นไปตามความต้องการจ้างแรงงานของนายจ้างในพื้นที่ ได้แก่ อาชีพรับจ้างในบริษัททำไม้ยางพารา รับจ้างกรีดยางรับจ้างทำงานในสวนปาล์ม และอาชีพรับจ้างทั่วไป ด้วยคุณลักษณะที่มีความขยัน อดทน และไม่เกียจงาน ทำให้แรงงานข้ามชาติชาวพม่ามีงานทำสม่ำเสมอ การสร้างพื้นที่ด้านอาชีพดังกล่าวส่งผลให้แรงงานข้ามชาติชาวพม่ามีค่าตอบแทนในการจับจ่ายใช้สอย และยกระดับคุณภาพชีวิต “... อยู่พม่าทำมาหากินลำบาก ค่าแรงถูก เศรษฐกิจไม่ดีไม่มีงาน หาเงินได้น้อย รายได้ก็ไม่พอจ่าย ครอบครัวยากจน มาทำงานในเมืองไทยมีรายได้ดีกว่าทำในพม่า ใช้จ่ายไม่เดือดร้อนและยังสามารถเก็บเงินส่งกลับไปให้ครอบครัวได้ใช้จ่ายด้วยตัดสินใจถูกที่ออกมาหางานทำ มีอนาคตดีกว่าอยู่ที่บ้านเยอะ...” Cho-u. (Interview, April 22, 2018) แรงงานข้ามชาติชาวพม่ามีความอดทนสูง ขยันทำงาน ไม่เกียจคร้าน การทำงานจึงเป็นที่พึงพอใจของนายจ้าง Kaew-on. (Interview, April 25, 2018); boonkamnerd. (Interview, May 25, 2016) สมาชิกสภาเทศบาลที่คลุกคลีกับแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในพื้นที่ความรับผิดชอบได้กล่าวถึงคุณลักษณะของแรงงานข้ามชาติชาวพม่าว่า “...แรงงานพม่าเขาขยันนะ ไม่ขี้คร้านทำงาน ทำงานได้ทั้งวัน ไม่รู้เหน็ดเหนื่อย ไม่เกียจงาน ขอให้ได้เงิน เขามีความอดทนสูงไม่ค่อยสูงส่งพูดคุยกับคนแปลกหน้า ไม่พูดภาษาไทย แต่จะพูดภาษาของเขาในกลุ่มเขาเอง มีพูดภาษาไทยบ้างกับนายจ้างเมื่อเกิดความไม่เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการทำงาน...” Panangkaew. (Interview, September 9, 2018) ส่วนในด้านการบริโภค แรงงานข้ามชาติชาวพม่านิยมซื้อสินค้าของกินของใช้ที่นำเข้าจากพม่าก่อนจะเลือกซื้อสินค้าที่ผลิตในประเทศไทย

2) ด้านศาสนาและความเชื่อ แรงงานข้ามชาติชาวพม่ามีวิถีชีวิต (Way of Life) ผูกพันยึดโยงกับพระพุทธศาสนามาแต่เดิม เมื่อย้ายถิ่นได้นำประสบการณ์ทางวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตดังกล่าวมาสร้างพื้นที่ทางศาสนาขึ้นในสังคมใหม่ข้ามแดนเพื่อรักษาและสืบสานวัฒนธรรมดั้งเดิมและบรรเทาสภาวะ “โหยหาอดีต” (Yanyongkasemsuk, 2012, pp. 64-70) โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง การปฏิบัติทางศาสนาควบคู่กับความเชื่อเรื่อง “นัต” ซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิม ในห้องพักของแรงงานข้ามชาติชาวพม่าจะมีการจัดหิ้งพระพุทธรูปและหิ้งนัตไว้สักการบูชา โดยหิ้งนัตจะวางไว้ต่ำกว่าหิ้งพระพุทธรูป บางห้องพักก็จัดหิ้งพระพุทธรูปไว้ในห้องและจัดหิ้งบูชานัตไว้บริเวณหน้าห้องพัก โจ้ แรงงานข้ามชาติชาวพม่าและเป็นผู้ประสานงานเครือข่ายชาวพม่า กล่าวถึงความศรัทธาและความเชื่อในการสักการบูชาพระพุทธรูปเจ้าและนัตว่า “...ในจิตใจของชาวพม่า เคารพพระพุทธรูปเจ้าและนัตมาแต่เดิม ส่วนการเช่นไหว้แล้วแต่ใครมีมากน้อยตามกำลัง จะวางอาหารหวาน ผลไม้ และน้ำไว้บนหิ้งเพื่อเคารพสักการบูชา ทำเป็นปกติทุกวัน ทำแล้วจะรู้สึกสบายใจ จะส่งผลให้ครอบครัวมีความสุข...” Jo. (Interview, July 22, 2018)

3) ด้านนันทนาการ แรงงานข้ามชาติชาวพม่ามีกิจกรรมยามว่าง ได้แก่ เล่นฟุตบอล ชนไก่ ดูโทรทัศน์ ฯลฯ กิจกรรมดังกล่าวเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ คลายเครียดจากภาวะเหน็ดเหนื่อยในการทำงาน

4) ด้านการสร้างเครือข่าย แรงงานข้ามชาติชาวพม่าสร้างพื้นที่เครือข่ายความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการสื่อสารยุคดิจิทัลโทรศัพท์มือถือถือมีความสำคัญเสมือนปัจจัยที่ห้า นอกจากนี้ยังได้จัดตั้งเครือข่ายกองทุนฌาปนกิจขึ้นเพื่อช่วยเหลือกันในกลุ่มแรงงานข้ามชาติ



ทั้งนี้การประกอบสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมแรงงานข้ามชาติชาวพม่าอาศัยความทรงจำและพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชาติที่ถูกพันกับพุทธศาสนาและถ่ายทอดรุ่มร่าผ่านวัฒนธรรมร่วมที่ใกล้เคียงกับคนในพื้นที่คือการนับถือพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานในการสืบทอดเพื่อดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของกลุ่ม เป็นสำแดงตัวตนความเป็นพลเมืองทางวัฒนธรรมให้ดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ท่ามกลางความเป็นอื่น

2. อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านศาสนาและความเชื่อของแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

แรงงานข้ามชาติชาวพม่าในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี แสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านศาสนาและความเชื่อควบคู่กับการประกอบสร้างพื้นที่วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของแรงงานข้ามชาติชาวพม่าอยู่ภายใต้ร่มเงาของพระพุทธศาสนา เป็นศูนย์รวมชีวิตจิตใจ พุทธศาสนาและความเชื่อเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตของชาวพม่า เมื่อย้ายถิ่นข้ามพรมแดนเข้ามาทำงานในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้นำความทรงจำในวิถีชีวิตมาสืบสานสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมและแสดงอัตลักษณ์ด้านศาสนาและความเชื่อใน 4 ลักษณะ ได้แก่

1) การสร้างเจดีย์สถาปัตยกรรมแบบพม่า แรงงานข้ามชาติชาวพม่าได้รวบรวมปัจจัยและก่อสร้างเจดีย์ขึ้นในวัดของชาวไทยพุทธ การสร้างเจดีย์แบบพม่าขึ้นในอาณาบริเวณวัดพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีได้แก่ วัดคลองตาล วัดโมกษธรรมาราม วัดโพธิ์หวาย วัดศรีวิชัยชาราม สำนักสงฆ์ถ้ำบ่อน้ำทิพย์ สำนักสงฆ์เขากลอย วัดมูลเหล็กและวัดเขาพระ การสร้างเจดีย์ดังกล่าวเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมตามแบบพุทธศาสนาของชาวพม่า เป็นสัญลักษณ์และแสดงถึงความเคารพสักการะบูชาต่อพระพุทธเจ้าและเป็นการปฏิบัติภารกิจพื้นที่ในการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของคนพม่า การสร้างเจดีย์สถาปัตยกรรมแบบพม่าในบางพื้นที่มีปัญหาความขัดแย้งกับคนในชุมชน Kantasariwat. (Interview, August 27, 2016). บางพื้นที่เจ้าอาวาสอนุญาตให้แรงงานข้ามชาติชาวพม่าประกอบกิจกรรมของพุทธศาสนิกชนได้แต่ไม่อนุญาตให้แรงงานข้ามชาติชาวพม่าสร้างเจดีย์ในวัด “...มีตัวแทนมาคุยมาขอสร้างเจดีย์เหมือนกัน แต่อามาไม่อนุญาตให้สร้างนะ ไม่อยากให้เกิดปัญหาความขัดแย้งกับคนในพื้นที่ มีบางพื้นที่มีปัญหากระทบกระทั่งกัน คนในพื้นที่ไม่พอใจ อามาอนุญาตให้ทำกิจกรรมทางศาสนา ได้ปฏิบัติธรรมและทำบุญก็ถือเป็นพุทธศาสนิกชนแล้ว แต่ไม่อนุญาตให้สร้างเจดีย์...” Sarnsutthakhun. (Interview, February 22, 2016)

2) การทำบุญ แรงงานข้ามชาติชาวพม่าใช้วัดเป็นพื้นที่วัฒนธรรมในการทำบุญและเป็นศูนย์รวมจิตใจ ด้วยมีความเชื่อว่าการทำบุญและการปฏิบัติธรรมจะส่งผลดีต่อชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยใช้วัดซึ่งเป็นพื้นที่วัฒนธรรมในการทำบุญและเป็นศูนย์รวมจิตใจ “...การเข้าวัดทำบุญ สวดมนต์ ไหว้พระจะทำให้สบายใจ ชีวิตมีความสุขในการทำบุญต้องมีความศรัทธา การทำบุญทำแทนกันไม่ได้ ใครทำคนนั้นได้แม้มีเงินกองเท่าภูเขาตายก็เอาไปไม่ได้ แต่ถ้าทำบุญก็ได้บุญ ไม่ต้องรอชาติหน้า ส่วนใหญ่ถ้าไม่ติดงานอะไรก็จะมาวัดทำบุญถวายพระพุทธรูป ช่วยกันบำรุงพุทธศาสนา ถ้าเราไม่ดูแลใครจะดูแล ใครจะนับถือใครจะเผยแพร่ศาสนา ...” Aow. (interview, April 10, 2018) นอกจากทำบุญในวันสำคัญทางศาสนาแล้ว แรงงานข้ามชาติชาวพม่าจะใช้เวลาวางในวันหยุดงาน หรือในเวลาช่วงเย็นถึงค่ำชวนกันเข้าวัดที่อยู่ไม่ไกลจากสถานที่ที่พักเพื่อสักการะบูชาเจดีย์และใช้เป็นพื้นที่ในการพักผ่อนและพบปะพูดคุยกัน

3) การนับถือันต์แรงงานข้ามชาติชาวพม่านับถือพุทธศาสนาคู่กับความเชื่อดั้งเดิม คือ “ันต์” ดังที่กล่าวมาแล้ว โดยจัดหิ้งพระพุทธรูปและหิ้งันต์ไว้เคารพบูชาอย่างเป็นอัตลักษณ์ในบริเวณที่พัก

4) การแต่งกายแรงงานข้ามชาติชาวพม่าสวมใส่เสื้อผ้าแบบชาวพม่าตามกาลเทศะ กิจกรรมตามประเพณีและกิจกรรมด้านศาสนา แรงงานข้ามชาติสตรีชาวพม่ากล่าวถึงลักษณะการแต่งกายของผู้หญิงชาวพม่าว่า “ถ้ามีงานพิธีหรือต้องร่วมกิจกรรมที่วัดต้องแต่ง (ตัว) ให้สวยงาม เสื้อผ้าสีสวย ๆ ดูสุภาพเรียบร้อย แต่งตัวแบบนี้ประจำสวยดีไม่เหมือนใคร” Fah (Interview, June 3, 2018)

การประกอบสร้างพื้นที่วัฒนธรรมของแรงงานข้ามชาติชาวพม่าและการแสดงอัตลักษณ์ดังกล่าว เป็นการเปิดพื้นที่ทางวัฒนธรรมนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์และความหมายใหม่เพื่อบ่งบอกความเป็นตัวตนของแรงงานข้ามชาติ



ชาวพม่าและอ้างไว้ซึ่งความกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการรักษาและสืบสานในการดำรงไว้ซึ่งความเป็นชาวพม่าท่ามกลางความเป็นอื่นในพื้นที่ข้ามแดน

อภิปรายผล

1. การประกอบสร้างพื้นที่วัฒนธรรมและการแสดงอัตลักษณ์ของแรงงานข้ามชาติชาวพม่า

การประกอบสร้างพื้นที่วัฒนธรรมของแรงงานข้ามชาติชาวพม่า ใช้ความเป็นพลเมืองทางวัฒนธรรม โดยอาศัยวัฒนธรรมร่วมที่ใกล้เคียงกับวัฒนธรรมไทยในด้านประเพณีทางพุทธศาสนาและความเชื่อ และความเป็นมาทางประวัติศาสตร์เป็นฐานในการสร้างพื้นที่วัฒนธรรมและสำแดงอัตลักษณ์ตามแบบพุทธศาสนาของชาวพม่า เป็นการสร้างอัตลักษณ์และความหมายเพื่อบ่งบอกความเป็นตัวตนของแรงงานข้ามชาติชาวพม่าและอ้างไว้ซึ่งความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้เครือข่ายปฏิบัติการสำแดงความเป็นพลเมือง สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ทางวัฒนธรรมของเลอแปบ อธิบายเรื่องพื้นที่ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นด้วยกิจกรรมการปฏิบัติการต่าง ๆ ของผู้คนให้ความหมายกับพื้นที่โดยการสร้าง เรื่องราว รวมทั้งความหมายเชิงจิตวิญญาณ และภูมิปัญญาที่สร้างขึ้น การประกอบสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมผ่านการสืบทอดจากบรรพชนและความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ สามารถยึดเหนี่ยวความสัมพันธ์ของกลุ่มในพื้นที่กับสิ่งต่าง ๆ โดยรอบไว้ได้ และสอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เกิดจากการอพยพย้ายถิ่นของผู้คน เป็นกระบวนการกระจายของวัฒนธรรมจากชุมชนหนึ่งไปสู่อีกชุมชนหนึ่งเป็นการแพร่หลาย (Spread) ลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นในทุกสังคมที่มีการติดต่อสัมพันธ์กัน และยังสอดคล้องกับทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม มองสังคมในลักษณะเป็นพลวัตหรือเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงเป็นผลมาจากการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ในการตั้งถิ่นฐานของชนกลุ่มต่าง ๆ เช่นเดียวกับงานของ Balcaite (2019, Abstract) พบว่า ประสบการณ์ของ “ผู้อพยพ” “ผู้ลี้ภัย” และความเป็นพลเมืองของแรงงานข้ามชาติมีความพร่ามัวในทางกฎหมาย การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายนำมาสู่ความเป็นพลเมืองได้ง่ายยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับงานของ Samnieng (2016, pp. 2-5) พบว่าแรงงานข้ามชาติไทใหญ่ที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากอยู่ในพื้นที่ประเทศไทยได้สร้างพื้นที่วัฒนธรรมขึ้นเป็นการแสดงตัวตนขึ้นในพื้นที่ข้ามแดน เปลี่ยนผ่านชีวิตจากคนไร้รัฐ ไร้ตัวตน และไร้ความมั่นคงไปสู่การสร้างตัวตนใหม่จนกระทั่งได้รับสัญชาติไทยในที่สุด การประกอบสร้างพื้นที่วัฒนธรรมดังกล่าวถือเป็นการ “ช่วงชิงพื้นที่” อีกรูปแบบหนึ่ง

ในการสร้างพื้นที่วัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์อาจก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งทางประวัติศาสตร์ในอนาคตได้ กรณีการสร้าง “เจดีย์สถาปติยกรรมพม่า” เป็นอัตลักษณ์โดดเด่นแสดงถึงสัญลักษณ์ความเป็นคนพม่า แม้จะไม่ใช่มิติดั้งเดิมสำหรับคนไทย แต่ผู้วิจัยพบปรากฏการณ์ในสนามวิจัยว่าคนในพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่อยากจะเข้าไปข้องแวะในบริเวณดังกล่าว บ้างก็มีทัศนคติเป็น “พื้นที่พม่า” มีกรณีตัวอย่างการตั้งบ้านเรือนของชาวเขมรในพื้นที่ 4.6 ตารางกิโลเมตร วิธีชีวิตวัฒนธรรมของชาวเขมรที่อยู่อาศัยในพื้นที่มานาน กระทั่งเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา (Raleuk, 2013, Abstract) ในเวลาต่อมา เช่นเดียวกับกรณีการขอกบฏครองตนเองของชนกลุ่มน้อยในพื้นที่ตอนเหนือของประเทศศรีลังกา (Narasaj, 2005, pp. 79-108) ซึ่งยังเป็นปัญหาจนถึงปัจจุบัน ส่วนทัศนคติของแรงงานข้ามชาติชาวพม่า Niyomtham (2015, pp. 24-26) พบว่า แรงงานข้ามชาติชาวพม่าคิดว่าเมืองไทยเป็นบ้านชั่วคราว เป็นสถานที่ทำมาหาเลี้ยงชีพ ดีกว่าอยู่ในพม่า คนไทยใส่ใจต่อศาสนาน้อยกว่าชาวพม่า คนไทยชอบความสนุก ฟุ่มเฟือย ไม่รักษาประเพณีดั้งเดิมเหมือนชาวพม่า มักหลงใหลในสเนียมแบบตะวันตก ชอบแสดงท่าทางดูถูกคนพม่าและแล้งน้ำใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด้นความสนใจต่อพุทธศาสนาที่มองว่าคนไทยมีความสนใจในศาสนาน้อยกว่าตน ซึ่งน่าสนใจศึกษานัยทางความคิดดังกล่าว

2. พื้นที่ศาสนาและความเชื่อและพื้นที่เครือข่ายของแรงงานข้ามชาติชาวพม่า

แรงงานข้ามชาติชาวพม่าในจังหวัดสุราษฎร์ธานีใช้พื้นที่ทางศาสนาโดยอาศัยวัดเป็นศูนย์กลาง เป็นศูนย์รวมจิตใจให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อันจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี คล้ายกับแรงงานต่างด้าวชาวพม่าในสมุทรสาคร มีพฤติกรรมเชิงพุทธพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้หลักธรรมภาวนา 4 มาพัฒนาคุณภาพชีวิต ใส่บาตร และทำบุญร่วมกัน



จำนวนมากตามความเชื่อของชาวพม่าที่ว่าชาติหน้าจะได้ทำบุญร่วมกันอีก (Satiwaro, Hongtong, Boonyama, Warinto & Chea-earb, 2018, pp. 1219-1225) ในส่วนของพื้นที่เครือข่ายแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในจังหวัดสุราษฎร์ธานีสามารถเชื่อมต่อกับสังคมพม่าได้อย่างใกล้ชิด โทรศัพท์มือถือเปรียบเสมือนปัจจัยที่ 5 เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการเชิงพื้นที่ และเสริมสร้างความเป็นเอกภาพในการรวมกลุ่มของแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงาน Kerdmongkol (2008, pp. 11-17) พบว่า โทรศัพท์มือถือมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อวิถีชีวิต เป็นเครื่องมือในการที่จะเข้าถึงสังคมและส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของแรงงานพม่า

3. อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแรงงานข้ามชาติชาวพม่า

แรงงานข้ามชาติชาวพม่าได้แสดงอัตลักษณ์ทางศาสนาและความเชื่อผ่านการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี เช่น การสร้างเจดีย์แบบพม่า การเข้าวัดทำบุญ การร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา การนับถือันต์ และการแต่งกายแบบชาวพม่า เพื่ออนุรักษ์สืบสานและปกป้องมรดกทางวัฒนธรรมชาวพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวพม่าให้คงไว้ซึ่งอัตลักษณ์และการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์นิยม อธิบายอัตลักษณ์เกิดขึ้นจากการสะสมบ่มเพาะความทรงจำและสิ่งแวดล้อมทางสังคม การปฏิบัติการแสดงลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของกลุ่มขึ้นอยู่กับสถานการณ์ พื้นที่และบริบทสิ่งแวดล้อม คล้ายคลึงกับงานของ Thepsing (2019, pp. 23-37) พบว่าชาวพุทธอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม 5 รูปแบบ ได้แก่ 1) การร่วมกิจกรรมเพื่อสืบทอดประเพณี 2) การถ่ายทอดวัฒนธรรมชุมชนแก่ผู้อื่น 3) การรวมกลุ่มตั้งศูนย์วัฒนธรรมชุมชนเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่น 4) การปกป้องพื้นที่วัฒนธรรม และ 5) การรักษาสิ่งแวดล้อมพื้นที่วัฒนธรรม การแสดงอัตลักษณ์ทางศาสนาและความเชื่อดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานของ Sophaphon (2019, pp. 95-112) พบว่าในการสร้างพื้นที่ตัวตนของแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในจังหวัดขอนแก่น เป็นการสร้างพื้นที่ตัวตนให้ดำรงอยู่ การจัดวางตัวตนใหม่ผ่านพื้นที่ทางศาสนา ใช้ศาสนาสร้างอัตลักษณ์ ผลงานวิจัยทั้งสองเรื่องดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความเป็นพุทธศาสนิกชนไม่ว่าจะเป็นชาวไทยหรือชาวพม่าก็ร่วมกันรักษาและสืบสานพื้นที่วัฒนธรรมพุทธศาสนาอันเป็นมรดกวัฒนธรรมชุมชนให้คงอยู่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1. องค์กรฝ่ายปกครองและองค์กรส่วนท้องถิ่นควรจะทำกับดูแลแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในพื้นที่ให้เป็นไปตามนโยบายการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวและตามหลักสิทธิมนุษยชน และควรส่งเสริมให้ความรู้แก่ชาวพม่าเรียนรู้วัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยที่มีความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์ เช่น คนไทยเชื้อสายจีน คนไทยมุสลิม และความเป็นอัตลักษณ์ของคนไทยภาคใต้

2. ผู้นำชุมชนเจ้าของพื้นที่ควรเปิดใจรู้จักและเข้าใจแรงงานข้ามชาติชาวพม่าให้มากกว่าที่เป็นอยู่ โดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมสัมพันธ์ในชุมชนร่วมกันระหว่างชุมชนชาวพม่าและชุมชนชาวไทย จัดให้ตัวแทนหรือผู้นำชุมชนชาวพม่าร่วมประชุมพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและทำกิจกรรมร่วมกับผู้นำชุมชนในพื้นที่ เช่น ในที่ประชุมประจำเดือนของหมู่บ้านเพื่อให้ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารสิทธิ กฎข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ร่วมกับชาวพม่าเพื่อเป็นการกระตุ้นให้คนไทยให้ความสำคัญกับการเข้าวัดมากขึ้น การ“รู้เขารู้เรา” จะช่วยลดช่องว่างระหว่างคนไทยในพื้นที่และแรงงานข้ามชาติชาวพม่า

3. สถาบันการศึกษาและกระทรวงแรงงานควรจัดอบรมให้นักศึกษา ผู้ประกอบการ มีทักษะทางภาษาและประสบการณ์เกี่ยวกับพม่า เพื่อพัฒนาศักยภาพของไทยในศตวรรษที่ 21 รองรับการพัฒนาประเทศ



ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. นักวิจัยหรือนักวิชาการควรศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบพื้นที่วัฒนธรรมของแรงงานข้ามชาติอื่น ๆ หรือพื้นที่วัฒนธรรมในภาคอื่น ๆ เพื่อผู้เกี่ยวข้องสามารถไปใช้ในแก้ปัญหาแรงงานข้ามชาติต่อไป
2. นักวิจัยหรือนักวิชาการควรศึกษาวิจัยแรงงานข้ามชาติในบริบทอื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจ การเมือง เป็นต้น เพื่อเป็นข้อมูลให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนใช้ในการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติต่อไป

Reference

- Aow. (2016). *Interview*, 18 April 2016. (in Thai)
- _____. (2018). *Interview*, 10 April 2018. (in Thai)
- Appadurai, A. (1996). *Modernity at Large : Cultural Dimensions of Globalization*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Balcaite, I. (2019). *Networks of Resilience: Legal Precarity and Transborder Citizenship among the Karen from Myanmar in Thailand*. Seoul. Sogang University.
- Boonkamnerd, S. (2018). *Interview*, 15 May 2018. (in Thai)
- Chalamwong, Y. (2007). *A Study of The Real Need of Workers and Migrant Workers Management in Agriculture Fisherman Continuing Work of Fisherman and Construction*. Bangkok: Research Institute of Thailand Development. (in Thai).
- Changmong, P. (2016). *Interview*, 2 June 2016. (in Thai)
- Cho-u, T. (2018). *Interview*, 22 April 2018. (in Thai)
- Chu, T. (2018). *Interview*, 26 March 2018. (in Thai)
- Ek-iam, B. (2019). Transnational Migration Building and Maintaining Social Networking of Burmese Female Migrants in Chiang Mai. *Journal of Civilization Studies, Mekong-Salween*, 10(1),12-38. (in Thai)
- Fah. (2018). *Interview*, 3 June 2018. (in Thai)
- Foreign Workers Administration Office, 2016, *Data on the number of migrant workers of three nationalities*. Retrieved 2017, April 5, from <https://www.doe.go.th/> (in Thai)
- Foreign Workers Administration Office. (2018). *Employment statistics of aliens in 2013-2017*. Retrieved 2018, April 1, from <https://www.doe.go.th/> (in Thai)
- Ganjanapan, A. & Samniang, C., (2014). *Immigrant's Workers, Identity and Citizenship*. Chiangmai: Institute of Public Policy Chiangmai University. (in Thai). September 20. form <https://prachatai.com/journal/2008/11/18969>. (in Thai)
- Jamrasridthirong, A., Panphung, S., Holamyong, J., Jamjan, C., Apipornchaisakul, G., and Kaikeaw, S., (2016). Social Application Form of Immigrant's Workers in Thailand. *In Citizen and Social*. (p. 52-75). Nakhonpathom: Research Institute of Citizen and Social Mahidol University. (in Thai)
- Jo. (2018). *Interview*, 15 March 2018, 22 July 2018. (in Thai)
- Kantasarapiwat, P. (2016). *Interview*, 22 February 2016. (in Thai)
- _____. (2016). *Interview*, 27 August 2016. (in Thai)
- Keaw-on, P. (2018). *Interview*, 25 April 2018. (in Thai)



- Kerdmongkol, A. (2008). Immigrant Workers from Myanmar with Mobile Phone Used : Social Networking, Power, and Negotiation. *Journal of Prachathai*. Retrieved 2019, September 20, from <https://prachatai.com/journal> (in Thai).
- Narasaj, W. (2005). Tamil Elam: National Problems in Srilanka. *Journal of History*. Retrieved 2019, November 18, From www.ejournals.swu.ac.th. (in Thai).
- Niyomtham, W. (2015). Thai Image in Myanmar's View.. *booklet of Study Security 157*. Bangkok: Study Security Project National Intelligence Agency. (in Thai).
- Office of the National Economics and Social Development Council. (2016). *8th National Economic and Social Development Plan (2018-2021)*. Bangkok: Policy and Planning Division. (in Thai)
- Opap, Worasit., Kaewnet, S., Topinjai, B. & Prapatthong, P. (2006). *Cultural Areas in Multi- Ethnic Communities: The Case of Ban Huai Nam Khun Mae Fah Luang District Chiang Rai Province*. (Research Report). Chiang Rai: Chiang Rai Provincial Cultural Office. Retrieved 2020, October 10, from <http://research.culture.go.th>. (in Thai)
- Phetkeaw, C. (2017). Community Context Economic Base and Cultural Capital Suratthani: The Meaning in Development. in *Southern Culture and Economy*. Bangkok: Dansutthakanpim. (in Thai).
- Panangkaew, Y. (2018). *Interview*, 9 September 2018. (in Thai)
- Phokapanichwong, N. (2013). *Connecting process (Crossing Locations): Interaction of People in border towns and meaning negotiation through religious areas/ Communities of cross-border immigrants Burma in Ranong Province*. Doctor of Philosophy. Thammasat University. (in Thai)
- Raleuk, K. (2013). Phumcharon: Reconstruction Management Identity constructing of Border Community from Cultural Society to Thai Community with Cambodian's Mind. *Journal of Lumnamkhong* 9(2): 139 - 166. Retrieved 2019, November 18, from <https://mekongjournal.kku.ac.th/>. (in Thai).
- Samnieng, C. (2016). *Life Area of Tai Yai Migrant Workers: Identity Constructing and Citizen of Cultural Area*. in *Seminar on Review Debate about twenty Century of Thai Lanna's Knowledge* : Chiang Mai University 2016, 1-28. Retrieved 2019, November 20, from <https://www.academia.edu/23550473>. (in Thai)
- Santasombat, Y. (2008). *Power Area and National Identity Politic Culture of National State in Thai Society*. Bangkok: Julalongkorn University Book Center. (in Thai).
- Samuphan, P. (2016). *Interview*, 25 May 2016. (in Thai)
- Satiwaro, A., Hongtong, T., Boonyama, S., Warinto, W., & Chea-earb, S., (2018). Buddhist's Group Behavior of Myanmar Migrant Workers with a Quality of Life Development in Samutsakhon Province. *Journal of Santiseuksanparithat MCU*. 6(3), 1212-1228. (in Thai)
- Sarnsutthakhun, P. (2018). *Interview*, 26 March 2018. (in Thai)
- Somboon, W. (2010). *State-Nationality, Nation: Notice on Nation, State, and National Problems*. Bangkok: Assumptions. (in Thai)



- Sophaphon, W. (2019). Cross Over Merit Function: Renew Self Adjustment and Myanmar Nationality Immigrant Workers' Negotiation in Khonkan Province. *Journal of Suratthani Rajabhat University*. 6(1): 95-112. (in Thai)
- Thepsing, P. (2019) The Method characteristics to Reserve Cultural Legacy of Buddhism Natham Sub district Yala Province. *Journal of Humanities and Social Sciences Burapha University*. 27(53), 23-46. (in Thai)
- Tin-ong, M. (2008) *A History of Burma*. Translated by Phetri Sumit. Bangkok: Social Sciences and Humanities Book Project Foundation. (in Thai).
- Visalo, P. (2003) *Thai Buddhism in the Future Trend and Solution for the Crisis*. Bangkok: Sodsri-Saridwong Foundation. (in Thai)
- Wasee, P. (2004). *The Development need to lead by Culture*. Bangkok: Mochaoban Press. (in Thai)
- Yanyongkasemsuk, R., (2012). Willing of the Past: The Past in the Modern Society. *Journal of Politic, Administration and Law*. 4(2), 64-70, Retrieved 2019, December 15. from www.opac.lib.buu.ac.th. (in Thai)

ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมทรง นุ่มนวล

นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
40 หมู่ 4 ถนนกาญจนวนิช ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
E-mail: somsong@sru.ac.th

รองศาสตราจารย์ ดร. พรพันธุ์ เขมคุณาศัย

ประธานที่ปรึกษาคุณิพนธ์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
140 หมู่ 4 ถนนกาญจนวนิช ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
E-mail: k.khemakhunasai@gmail.com

ศาสตราจารย์ชวน เพชรแก้ว

กรรมการที่ปรึกษาคุณิพนธ์
394 หมู่ 2 ตำบลท่าทองใหม่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84160
E-mail: chounphetkeaw@hotmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุทธิพร บุญมาก

กรรมการที่ปรึกษาคุณิพนธ์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
40 หมู่ 4 ถนนกาญจนวนิช ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
E-mail: sutiporn@tsu.ac.th

